

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tractatus De Libertatibvs Ecclesiae Gallicanae

Charlas, Antoine

Leodii, 1684

Cap. III. De excommunicationibus contra Reges, & Regios Officiales ad
cap. 4. & 5. Puteani.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38227

626 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
vere videntur, ea quantum potest, extenuat, v. g. cap. 3.
sub num. 2 hæc verba Ludovici XI. ad Pium II. *Utere deinceps in
Regno nostro potestate tua, ut voles, atque illam exerce.* Clausulam vo-
cat valdè novam, & extraordinariam; quasi novum esset, & ex-
traordinarium in Gallia, ut Papa sua potestate uteretur, ut vel-
let, non prohibente Rege.

7. Debet quidem summus Pontifex voluntatem suam ad
rationis ac justitiæ leges conformare; sed quod ejus conforma-
tionis in rebus spiritualibus & Ecclesiasticis (quales erant
illæ, de quibus loquebatur Ludovicus, ut patet ex contextu ejus
litterarum, quæ referuntur integræ à Philippo Labbeo tom.
14. sub sessione 4. Concilii Lateranensis V.) Principes sæcula-
res sese Judices constituent, & Sacris Canonibus, & antiquorum
Regum Religioni repugnat. Sed hæc præludia tantùm sunt.
Atrocius offendetur Ecclesiastica jurisdicção in sequentibus.

C A P U T III.

*De excommunicationibus contra Reges, & Regios Offi-
ciales ad cap. 4. & 5. Puteani.*

1. **P**uteanus cap. 4. Reges Franciæ cap. autem 5. Regios
Officiales, dum propria Officia exercent, excommu-
nicationibus subjici non posse affirmat; sed non satis intel-
ligitur ejus consilium. Hic enim, ut alibi, diversa testimo-
nia congerit, quæ inter se pugnant, mutuoque sese destrunt.
Aliqua ex his actis, quæ in his capitibus exscribit, præroga-
tivam illam, quod Rex nequeat excommunicari, privilegium
esse innunt à sancta Sede concessum; v. g. quæ extant cap.
4. num. 20. 21. 26. Alia prærogativam illam restringunt ad
casus, in quibus agitur de temporalibus Regni, ut cap. 4.
num. 9. 11. 13. 16. 18. 22. 23. 24. 25. 26. Quid de hoc ul-
timo, ad quod pertinent cap. 4. & 7, sentiendum sit, colligi
potest ex doctrina toto lib. 4. tradita.

2. Privilegia quamplurima scimus Franciæ Regibus, etiam
circa censuras, à summis Pontificibus esse concessa, quibus
ut liberè gaudeant nemo debet ægrè ferre. Quocirca ita mon-
net

net D. Petrus de Marca lib. 3. cap. 10. num. 3. Sane dubitandum non est, quin eximia quaedam jura in rebus Ecclesiasticis nostri Reges obtineant, quæ cæteris Principibus hodie non competunt. Quod nulli mirum videri debet, qui privilegiorum multitudinem ex officiorum magnitudine metietur. Conturbaret profecto Ecclesia Romana, nec suppeterent illi facultates, quibus cum Gallorum Regibus decideret; nisi liberalitatis, & perfectæ donationis titulo, immensam beneficiorum suorum molem in eam contulissent. Si ergo liberalitate summi Pontifices rependere volunt, quod ex mera donantium liberalitate consecuti sunt, non est cur cæteri Principes nobis invident benigniorem erga Reges nostros Romana Sedis remissionem. Certent nobiscum liberalitate, tunc integrum illis erit de privilegiis quoque nobiscum certare.

3. Meruit, inquit Clemens V. in diplomate dato Lugduni Kal. Februarii Pont. sui an. 1. Charissimi filii nostri Philippi Regis Francorum Illustris, sincera devotionis ad nos, & Ecclesiam Romanam integritas, & Progenitorum suorum præclara merita meruerunt, meruit insuper fida Regnicolarum pietas, ac devotionis sinceritas, ut tam Regnum, quam Regem favore benevolo prosequamur. Meruerunt igitur Christianissimi Principes, Regnumque Christianissimum, non solum ut sua illis jura servarentur illæsa, sed præcipuis, ac singularibus beneficiis, gratiis & favoribus ab Ecclesia cumulantur, quamdiu majorum vestigia sectantes in Ecclesiam liberaliter refundent, & in ejus protectionem, & exaltationem infunderent, quod accepissent ab ea.

4. Sed rem Christianissimi Regis pessimè gerunt, qui eximia, quæ ab Ecclesia obtinuit, privilegia de jure communi esse, aut Regiæ Coronæ propria contendunt. Cum enim ipsa rerum natura, & juris communis notitia, hujusmodi prærogativas Regi ob suam Coronam competere non posse certissimè suadeant, atque aliundè nullo fulciri privilegio Autores illi, tacitè saltem, fateantur; injustè, ac violenter usurpatas nemo non suspicatur, quod avitam Regum Galliæ pietatem, ac gloriæ splendorem obumbrat.

5. Indultum est plerisque Regibus Galliæ, ut ab aliis, quam à Romanis Pontificibus excommunicari non possent: Gallici Autores generatim asseverant Galliæ Reges, & eorum Officiales excommunicari non posse, quæ propositio non solum contra praxim antiquam, sed etiam contra fidem manifestè pugnat, nisi benignâ interpretatione temperetur,

ac in eo sensu non intelligatur, quem præ se ferre videntur verba, quibus apud aliquos Autores, ut apud Carolum Freyret. lib. 1. de abusu cap. 6. num. 9. & sequentibus exprimitur; ut scilicet neque ab Episcopis, neque à summo Pontifice in Principes, aut eorum Officiales, aut Regna possint ferri censuræ.

6. *Esse de grege Christi* (verba sunt Michaelis Maucleri Doctoris Parisiensis in Tract. de Monarchia Divina, Ecclesiastica, & sæculari Christiana par. 2. lib. 3. cap. 15.) & non subijci directioni, & correctioni Pastoris à Christo Domino super ovile suum constituti, manifesta contradictio, sine extraordinariâ quadam ab ipso Domino ordinatâ in sacris apparente Scripturis exemptione, aut miraculo aliquo, certâq; revelatione alicui factâ, censeri debet. Neque enim ovis aliqua sine Pastore concipi potest, nisi extra ovile vaga, & errans rapacibus lupis facta præda cito strangulata devoraretur juxta illud Propheta Regii; *Erravi sicut ovis, qua perivi, undè dogma illud schismaticorum illorum tempore Henrici Imperatoris cum impietate mordicis asserentium Regem, aut alium Principem à Romano Pontifice excommunicari non posse, hæreticum ab Ecclesia judicatum est, sacris ob-sistens Scripturis, Ecclesie Decretis, sanctorumque Patrum doctrinis oppositum.*

7. Si quis Mauclerum existimat nimium Ecclesiasticæ auctoritati favisse, audiat Regiæ defensorum. Insuper inquit Jacobus Almain quæst. resumptiva de dominio naturali, civili & Ecclesiastico secundæ Conclusionis 2. parte: *Cum illi potestati (Ecclesiasticæ) non ex institutione humana, sed Divina cuncti fideles subijciantur, & quando aliquis subijcitur alicui, non ex proprio consensu, sed autoritate alicujus, non potest ab illa subiectione eximi, nisi autoritate ejus, qui eum subjecit, vel autoritate sui superioris, si habeat superiorem: hinc est quod contra obedientiam debitam Ecclesie præscribi non potest, & multi Imperatores & Reges hac potestate fuerunt excommunicati.*

8. Plurima sunt in Francorum historiis, excommunicatorum, non solum à sancta Sede, vel à Conciliis, sed etiam ab Episcopis, Regum exempla & eorum vel resipiscentiæ, vel castigatæ à Deo etiam in hac vita contumaciæ. De Chariberto in prima Dynastia sic scribit Gregorius Turonensis hist. Franc. lib. 4. cap. 26. *Post hæc Manovesam Merostedis sororem conjugio copulavit. Pro qua causa à S. Germano Episcopo excommunicatus uterque est. Sed cum eam Rex relinquere nollet, percussa judicio Dei obiit. Nec multo post & ipse Rex post eam decepsit Charibertus.*

9. In secunda Dynastia Lotharius II, Imperatoris Lotharii filius ob repulsam uxorem, & superinductam pellicem à Nicolao I. excommunicationis vinculo innodatus, & ab Adriano II. data fide de recipienda uxore absolutus fuit. Sed Romàrediens obiit Placentiæ, & milites ejus morbo consumpti sunt: quam mortem Regino, & Signius datæ fidei violationi adscribunt.

10. In tertia Dynastia Robertus, aliàs meritò Pii nomen consecutus, ob incestas nuptias simili censura percussus fuerat, sed ea pœna medicina ei fuit, quæ ad salutarem eum penitentiam induxit. Rem scitu, & admiratione dignissimam, narrat Cardinalis Petrus Damiani lib. 2. epist. 15. quæ est ad Desiderium Abbatem Cassinensem, & Cardinalem, ejusque Monasterii Monachos. Robertus, inquit, Gallorum Rex Avus istius Philippi, qui in paterni juris sceptris successit, propinquam sibi copulavit uxorem, ex qua suscepit filium, Anserinum per omnia collum, & caput habentem, quos etiam, virum scilicet, & uxorem omnes ferè Galliarum Episcopi communi simul excommunicare sententia, cujus Sacerdotalis edicti tantus omnem undique populam terror invasit, ut ab ejus universi societate recederent, nec præter duos sibi servulos ad necessarij viçtus obsequium, qui tamen & ipsi omnia vasa, in quibus Rex edebat, vel bibeat, percepto cibo abominabilia judicantes pabulum ignibus exhibebant. His tantum Rex coarctatus angustiis ad sanctam consilium rediens divorcit incestum, inquit, legale communionem. Vides quanta fuerit olim Regum, ac Regni religio circa Ecclesiasticas censuras, & quanta obedientia à subditis, & servis etiam Regis, adversus ipsummet Regem, Ecclesiæ præstita; sed vides etiam, quis fuerit illius Religionis & obedientiæ fructus.

11. Philippus item I. Roberti Nepos an. 1094. in Concilio, cui Hugo Archiepiscopus Lugdunensis Legatus Apostolicus præfuit, Anathemate obstrictus est, quod dimissa uxore legitima aliam duxisset; quæ censura confirmata est an. sequenti ab Urbano II. Papa è Gallia oriundo in Synodo Claromontana, cui interfuerunt 13. Archiepiscopi, & 215. Episcopi; eo tamen vinculo absolutus fuit an. 1104. à Legato Paschalis II. ut docet Ivo epist. 166. & 169. Philippus etiam II. eandem expertus fuisset censuram, nisi repudiata concubinâ uxorem legitimam recepisset post interdictum Regnum.

630 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
num. Nam, ut notat Henricus Spondanus ad annum 1198.
num. 9. Rex praesentis Legatum velle procedere contra ipsum, per nuncios
suos fecit ad Sedem Apostolicam appellari. Legatus, non ut appellationi de-
ferret, sed ut differret ad tempus, quatenus mandatum Apostolicum alibi con-
modius adimpleret, tandem apud Divionem facto Concilio interdicti sententiam
promulgavit, mandans universis Francorum Praelatis, sub poena suspensionis,
ut & ipsi illud observarent, & ab aliis observari facerent. Illorum vero non-
nulli illud firmiter observarunt, alii vero minime, donec rursus ab Innocentio
jussi omnes humiliter paruerunt.

12. Ex quibus exemplis patet Reges Galliae, & Reg-
num aliter olim de censuris Ecclesiasticis, quam modo,
sensisse, easque magis reformidasse. Quamquam non desue-
runt etiam posterioribus saeculis similia religionis indi-
cia. Nam, ut notat Henricus Spondanus ad annum 1589.
num. 16. & colligitur ex epist. 223. Cardinalis Ossati, quae
est ad Henricum IV. Regem Franciae, Henricus III. ejus
Praedecessor Ecclesiasticam sepulturam caruit à praedicto anno
1589. usque ad annum 1610. jubente summo Pontifice ob
excommunicationem, in quam incurrerat propter illatam Car-
dinali Guiso necem. Unde si qui adulescentes Regibus Christia-
nissimis persuadere nitantur, illos ab omni censurarum fulmi-
ne tutos esse, quid aliud praestant, nisi ut Principes suos falsam
illam securitatem ab avita Religione subducant, & ad perpe-
tranda quaelibet crimina impunitatis spe alliciant: ac sic eò
digniores censuris efficiant, quò eos censuras contemnere
docent. Regios Officiales censuris obnoxios esse quis dubi-
tet? Illas etiam praeterito saeculo refugisse demonstrat exem-
plum Senatus Aquensis, qui missis ad Concilium Lateranen-
se Legatis occurrit censurae, ad quam infligendam se accin-
gebat Leo X. ut perhibent acta ultimi Concilii Lateranensis
sess. 8.

13. Maxima certe cautela est adhibenda, dum de Regibus
excommunicandis agitur; nec sine gravissima necessitate, ac
frustrà tentatis aliis mediis, illuc deveniendum. Oportet ta-
men, ut Principes meminerint se, si filii sint, extra disci-
plinam non esse; Quis enim filius quem non corripit pater, ut Divi-
nitus ratiocinatur S. Paulus ad Hebr. 12. Suis igitur in hoc,
& in aliis gaudeat privilegiis Rex Christianissimus; sed Ec-
clesiam

clesiam Matrem semper agnoscat, à cuius dilectione, & obedientia in rebus ad salutem animæ spectantibus nullo potest eximi privilegio, multò minùs Regiæ coronæ Dignitate; ac si quid supra cæteros Principes circa res Ecclesiasticas obtinet, Ecclesiæ referat acceptum. *Quidquid præter Canonum & Decretalium mentem in Gallia circa res Ecclesiasticas agitur, id fieri ex privilegijs Apostolicis, non autem mero jure Regio, ut quidam autumabant, protestatus est in libello Barcinone edito anno 1646. Illustrissimus Petrus de Marca.*

14. Ut autem ad Puteanum redeamus, ejusque probationum vim experiamur: Non Canones, ut postularet Libertatum Gallicanarum definitio, profert, sed testimonia, quæ ipsi adversantur, vel suspecta sunt, ut probationem hac in re nullam efficiant. v. g. num. 1. refert fragmentum vitæ Ludovici Pii Imperatoris, in quo hæc habentur; *Cùm verò rumor usquequaque diffusus sereret de cæteris, quod verum erat, de Papa verò Romano, quod ideo adesset, ut tam Imperatorem, quàm Episcopos excommunicationis vinculis irretire vellet, si qui inobedientes essent suæ, filiorumq; Imperatoris voluntati: Pavum quid subripuit Episcopis Imperatoris præsumptio audacia, asserentibus nullo modo se velle ejus voluntati succumbere; sed si excommunicationis adveniret, excommunicatus abiret, cùm aliter se habeat antiquorum Canonum autoritas. Ubi vides responsum Episcoporum tribui præsumptioni audaciæ, licet tunc de Imperio ageretur.*

15. Sub eodem numero primo recitat verba quædam quasi à Gallis proposita, cùm Rex Lotharius conjugem legitimam repudiasset; *Dicunt sapientes, quia iste Princeps nullorum legibus, vel iustitijs subiacet, nisi solius Dei, qui eum in Regno, quod suus Pater illi dimisit, Regem constituit; & si voluerit pro hac, vel pro alia causa, ibit ad Placitum, vel ad Synodum: & si noluerit, liberè & libenter dimittet: & sicut à suis Episcopis, quidquid egerit, non debet excommunicari: ita ad alios Episcopos non debet judicari; quoniam solius Dei Principatui debet subijci; à quo solo potuit in Principatu constitui: & quod facit, & qualis est in regimine, Divino sit nutu: sicut scriptum est. Cor Regis in manu Dei est; quocumque voluerit vertet illud. Mirum quod non erubuerit Puteanus hoc testimonio uti, locum, unde sumptum est, designans. Audi enim quomodò relatis his verbis respondeat Hincmarus Remensis opusc. de Divortio Lotharii Regis & Tetbergæ Reginæ, undè illa extraxit Puteanus; *Hæc vox non est**

est

632 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
est Catholici Christiani, sed nimium blasphemus, & spiritu diabolico plenus, &c.
Deinde prædictam confutat objectionem.

16. Numero secundo producit testimonium Ivonis, ut probet eum, qui à Rege in gratiam aut ad mensam receptus sit, posse ad Communionem Ecclesiasticam admitti: sed hoc testimonium ad suam originem relatum, ad materiam non pertinet. Excerptum enim est ex Concilio Toletano 12. cap. 3. Editus est autem Canon ille adversus eos, qui *contra Regem, Gentem, vel Patriam egerant*, Quibus si Rex parceret, volebant Patres ab Ecclesia quoque indulgeri. Vide notas Garfiæ Loaisæ in illud caput.

17. Quæ numero quarto refert ex Matthæo Paris. Historico Romanis Pontificibus parùm æquo, licet, si vera sint, ostendant Francos non omninò probasse excommunicationem, ac depositionem Frederici Imperatoris à Gregorio IX. factam: jus tamen illud penes Ecclesiam fuisse, si Imperator hæreticus extitisset, ostendunt.

18. Universitas studii Parisiensis, cujus conclusiones sùo num. 5. adducit, declarat quidem, non esse obediendum cuidam excommunicationi in Regem & Principes latæ. Sed quid mirum, nam conclusione secunda definit, quod ejus censuræ Autor Petrus de Luna non est nominandus Benedictus, nec Papa nec Cardinalis, nec nomine cujuscumque Dignitatis, nec sibi obediendum est tanquam Pastori, sub pœnis fautorum schismatis; ac re verà indignissimè, ac pessimè illum in Gallia habitum exhibet eodem num. 5.

19. Quod autem num. 31. ejusdem Universitatis circa potestatem Ecclesiæ in Principes, præsertim hæreticos, Decretum producit, alio Universitatis Decreto infirmatur, de quo fit mentio apud Henricum Spondanum ad an. 1590. num. 3. qui Henrico IV. Francorum Regi, cujus occasione utrumque editum est, non potuit esse infensus, cum multis ei nominibus debitor existeret.